The Fallacy of Respecting Beliefs

https://www.youtube.com/watch?v=2q4Yh8w2KSo 10 mín.

The Fallacy of Respecting Beliefs Hello everyone, and welcome back to Voices of Philosophy. You have almost certainly been in a situation where someone looks you straight in the eye and says, "You must always respect the beliefs of others." And they say it with such absolute conviction that it sounds completely self-evident, like it is the only moral and polite thing to do. But is it really? From a philosophical standpoint, this idea is deeply flawed.

Here's the key difference: while we owe unconditional respect to human beings, we owe absolutely no such respect to ideas, ideologies, or beliefs. Beliefs are just claims about the world. And unlike people, ideas don't have feelings, dignity, or rights. The French lawyer and fierce defender of free speech, Richard Malka, put it brilliantly in his book, The Right to Piss Off God. He wrote, "Beliefs can never demand respect. Only human beings have that right.

No belief, no idea, no opinion can demand to be shielded from debate, criticism, or caricature." When we confuse a person with their belief, we make a huge mistake that leads straight to dogmatism. If you want a society that stays open, rational, and progressive, every single idea, especially religious and political ones, must stay open to relentless questioning, sharp criticism, satire, and yes, even blasphemy.

The Philosophical Foundations Throughout history, the greatest thinkers have warned us that protecting ideas from criticism is toxic for our minds and for society as a whole. Think about ancient Greece. Socrates built his entire life on the idea that unexamined beliefs aren't worth keeping. By constantly questioning the conventional wisdom of Athens, he proved that real intellectual progress needs doubt, debate, and friction.

Centuries later, Friedrich Nietzsche took this even further. He talked about philosophizing with a hammer, meaning you take a hammer and tap on sacred beliefs to see if they are hollow inside. For Nietzsche, respecting an idea just to be polite was nothing short of intellectual cowardice. Then, in the 20th century, Karl Popper introduced a famous concept in The Open Society and Its Enemies called the paradox of tolerance.

He warned that a truly open society cannot tolerate intolerance. If we grant special immunity to ideas that want to destroy critical thinking, we end up walking right into an authoritarian trap. John Stuart Mill made a very similar point. Silencing any opinion hurts society. Even if an idea is totally wrong, arguing against it forces us to understand the truth much better.

In that exact same spirit, Voltaire spent his life attacking religious dogmas, proving over and over again that no doctrine is too sacred to be mocked. In more modern times, thinkers like

Christopher Hitchens championed the right to blasphemy. He gave us Hitchens's razor, which simply says, "What can be asserted without evidence can also be dismissed without evidence." Hitchens insisted that religion doesn't get a free pass. It must face direct, sharp, and satirical critique.

Biologist Richard Dawkins has been saying the same thing for years, calling out the unearned privilege given to religion. He famously wrote, "Faith is the great cop-out, the great excuse to evade the need to think and evaluate evidence." Dawkins argues that because religious claims make big statements about reality, they must face the exact same scientific doubts and mockery as any other scientific hypothesis.

The Blasphemy Debate and Satire Now, this debate gets the most intense when religion comes into the picture. Historically, religious institutions love to build high walls around their doctrines, labeling any criticism as sacrilege or hate speech. After the horrific attacks on the French satirical magazine Charlie Hebdo, defenders of free expression drew a crucial line in the sand.

Attacking a group of people is bigotry, but criticizing or mocking an ideology is liberty. As editor Flemming Rose noted in The Tyranny of Silence, if society creates a right not to be offended, it basically hands every fanatic a remote control to censor public speech. Satire, caricatures, and harsh mockery aren't just cheap insults.

They are essential tools we use to strip away the fake majesty of dogmas and prevent ideological tyranny. And of course, no conversation about this is complete without talking about Salman Rushdie. Back in 1988, after he published The Satanic Verses, Khomeini issued a fatwa ordering his assassination. Rushdie was forced into hiding under a brutal death sentence for decades. Even after surviving a horrific stabbing attack in New York, Rushdie never backed down. His resilience and lifelong defense of literature, doubt, and satire stand as a powerful reminder.

No text, no prophet, and no dogma is above being questioned or satirized. The attempt to silence him through state-sponsored terror showed us the real danger of treating beliefs as untouchable. It opens the door to violence. And when societies give up the right to criticize out of fear or misplaced respect, the results are tragic. Remember Samuel Paty, the French schoolteacher who was beheaded in October 2020. His only crime was showing caricatures of the Prophet Muhammad in a civics class about freedom of expression.

That tragedy showed us what happens when we create taboos. When groups enforce sacred walls around their ideas, questioning dogmas gets treated like a crime. ## The Betrayal of the Woke Movement and the Far Left What's interesting in modern politics is that this defense of free speech isn't just facing pushback from religious conservatives anymore.

It's also coming from segments of the far left and modern woke movements. [Er það svo? TÍ spyr.] Scholars like Helen Pluckrose and James Lindsay explain how modern activism turned critical scholarship into a rigid, unquestionable system. This worldview often treats words as if they were physical violence, claiming that criticizing certain ideas or cultural practices is an attack on marginalized groups.

Critics like Richard Malka and philosopher Pascal Bruckner point out three major betrayals here. First, electoral opportunism. Some far-left politicians, desperate to build voting blocs, actively coddle religious fundamentalism instead of standing up for secular values. Second, using offense to censor under the banner of empathy.

These movements label valid criticism or satire as hate speech or phobia, demanding that critics be cancelled or silenced. And third, abandoning universalism by giving up the Enlightenment's core principle that all ideas are open to critique. The regressive left has betrayed its history of fighting religious authority. They have essentially replaced old religious dogmas with brand-new secular taboos. [Líka vinstrið og wokið á Íslandi?]

Conclusion At the end of the day, respecting human beings means treating them like mature, autonomous adults who can handle debate, disagreement, and satire. Demanding that beliefs be shielded from mockery, whether out of religious fear or progressive sensitivity, leads directly to intellectual laziness and authoritarian control. Nothing is sacred. No idea has an inherent right to immunity.

True social maturity happens only when a society defends the absolute freedom to critique, satirize, and challenge every single dogma without apology. What do you think about this? Do you draw a line between respecting people and respecting ideas? If you enjoyed this episode, hit the like button, subscribe to the channel, and share this with someone who loves deep philosophical debates. Until next time, stay curious and keep seeking wisdom.

Rökin við að virða trú Halló allir og velkomin aftur til Raddir heimspekinnar. Þú hefur næstum örugglega lent í aðstæðum þar sem einhver horfir beint í augun á þér og segir: „Þú verður alltaf að virða trú annarra.“ Og þeir segja það af svo mikilli sannfæringu að það hljómar fullkomlega sjálfsagt, eins og það sé það eina siðferðilega og kurteislega sem hægt er að gera. En er það virkilega? Frá heimspekilegu sjónarmiði er þessi hugmynd djúpstætt gölluð.

Hér er lykilmunurinn: þó að við skuldum skilyrðislausa virðingu fyrir mannverum, skuldum við alls enga slíka virðingu fyrir hugmyndum, hugmyndafræði eða trú. Trú er bara fullyrðingar um heiminn. Og ólíkt fólki hafa hugmyndir ekki tilfinningar, reisn eða réttindi. Franski lögfræðingurinn og ákafi verjandi tjáningarfrelsis, Richard Malka, orðaði það snilldarlega í bók sinni, Rétturinn til að pirra Guð. Hann skrifaði: „Trú getur aldrei krafist virðingar. Aðeins mannverur hafa þann rétt.

Engin trú, engin hugmynd, engin skoðun getur krafist þess að vera varin fyrir umræðum, gagnrýni eða skopmyndum.“ Þegar við ruglum saman trú einstaklings gerum við gríðarlegt mistök sem leiða beint til kreddufestu. Ef við viljum samfélag sem er opið, rökrétt og framsækið, verður hver einasta hugmynd, sérstaklega trúarleg og stjórnmálaleg, að vera opin fyrir óþreytandi spurningum, beittum gagnrýni, háðsádeilu og já, jafnvel guðlasti.

Heimspekilegir grunnþættir Í gegnum söguna hafa mestu hugsuðir varað okkur við því að það sé eitrað fyrir huga okkar og samfélagið í heild að vernda hugmyndir gegn gagnrýni. Hugsið um Grikkland til forna. Sókrates byggði allt sitt líf á þeirri hugmynd að óskoðaðar skoðanir séu ekki þess virði að halda. Með því að efast stöðugt um hefðbundna visku Aþenu sannaði hann að raunveruleg vitsmunaleg framþróun þarfnast efa, umræðu og núnings.

Öldum síðar fór Friedrich Nietzsche enn lengra með þetta. Hann talaði um að heimspekingast með hamri, sem þýðir að þú tekur hamar og bankar á helgar skoðanir til að sjá hvort þær séu innantómar að innan. Fyrir Nietzsche var það ekkert annað en vitsmunalegt hugleysi að virða hugmynd bara til að vera kurteis. Síðan, á 20. öld, kynnti Karl Popper fræga hugmynd í bókinni Opið samfélag og óvinir þess sem kallast þversögn umburðarlyndis.

Hann varaði við því að sannarlega opið samfélag geti ekki þolað umburðarleysi. Ef við veitum hugmyndum sem vilja eyðileggja gagnrýna hugsun sérstaka friðhelgi, endum við með því að labba beint í einræðisgildru. John Stuart Mill kom með mjög svipað atriði. Að þagga niður í hvaða skoðun sem er skaðar samfélagið. Jafnvel þótt hugmynd sé alröng, þá neyða rök gegn henni okkur til að skilja sannleikann miklu betur.

Í nákvæmlega sama anda eyddi Voltaire lífi sínu í að ráðast á trúarlegar kenningar og sannaði aftur og aftur að engin kenning er of heilög til að vera háð. Á nútímalegri tímum börðust hugsuðir eins og Christopher Hitchens fyrir réttinum til guðlasts. Hann gaf okkur rakvél Hitchens, sem segir einfaldlega: „Það sem hægt er að fullyrða án sönnunargagna er einnig hægt

að hafna án sönnunargagna.“ Hitchens hélt því fram að trúarbrögð fái ekki frítt spil. Þau verða að horfast í augu við beina, hvassa og kaldhæðnislega gagnrýni.

Líffræðingurinn Richard Dawkins hefur sagt það sama í mörg ár og gagnrýnt óunnin forréttindi sem trúarbrögðum eru veitt. Hann skrifaði frægt: „Trú er hin mikla undankomuleið, hin mikla afsökun til að komast hjá þörfinni á að hugsa og meta sannanir.“ Dawkins heldur því fram að vegna þess að trúarlegar fullyrðingar segja stórar fullyrðingar um veruleikann, verði þær að horfast í augu við nákvæmlega sömu vísindalegu efasemdir og háð og allar aðrar vísindalegar tilgátur.

Guðlastarumræðan og háðsádeila Nú verður þessi umræða hvað háværust þegar trúarbrögð koma til sögunnar. Sögulega séð elska trúarstofnanir að byggja háa múra í kringum kenningar sínar og stimpla alla gagnrýni sem helgispjöll eða hatursorðræðu. Eftir hræðilegu árásirnar á franska háðsádeilutímaritið Charlie Hebdo drógu verjendur tjáningarfrelsis mikilvæga línu í sandinn.

Að ráðast á hóp fólks er fordómar, en að gagnrýna eða hæðast að hugmyndafræði er frelsi. Eins og ritstjórinn Flemming Rose benti á í The Tyranny of Silence, ef samfélagið skapar rétt til að móðgast ekki, þá afhendir það í raun hverjum öfgamanni fjarstýringu til að ritskoða opinbera ræðu. Háðsádeila, skopmyndir og hörð háðsádeila eru ekki bara ódýrar móðganir.

Þetta eru nauðsynleg verkfæri sem við notum til að svipta burt fölskum tign kreddufestna og koma í veg fyrir hugmyndafræðilega harðstjórn. Og auðvitað er engin umræða um þetta fullkomin án þess að ræða um Salman Rushdie. Árið 1988, eftir að hann gaf út Söngvana Satans, gaf Khomeini út fatwa sem fyrirskipaði morð á honum. Rushdie var neyddur í felur undir grimmilegri dauðadómi í áratugi. Jafnvel eftir að hafa lifað af hræðilega hnífsstunguárás í New York, gaf Rushdie aldrei eftir. Seigla hans og ævilöng vörn fyrir bókmenntum, efa og háðsádeilu standa sem öflug áminning.

Enginn texti, enginn spámaður og engin kredda er yfirbuguð að vera dregin í efa eða háðsleg. Tilraunin til að þagga niður í honum með ríkisstyrktum hryðjuverkum sýndi okkur raunverulega hættu á að meðhöndla trú sem ósnertanlegar. Það opnar dyrnar að ofbeldi. Og þegar samfélagið...

Þegar samfélög afsala sér réttinum til að gagnrýna, hvort sem er af ótta eða misbeindri virðingu, verða afleiðingarnar hörmulegar. Minnumst Samuel Paty, franska kennarans sem var hálshöggvinn í október 2020. Eina „glæpaverk“ hans var að sýna skopmyndir af Múhameð spámanni í kennslustund um borgaraleg réttindi og tjáningarfrelsi.

Þessi harmleikur sýndi okkur hvað gerist þegar við búum til bannhelgi. Þegar hópar reisa heilaga múra í kringum hugmyndir sínar, er litið á það að efast um kenningar sem glæp. ## Svik „woke“-hreyfingarinnar og öfga-vinstrihreyfingarinnar. Það sem er athyglisvert í nútímastjórnmálum er

að þessi vörn fyrir tjáningarfrelsi mætir ekki lengur andstöðu frá trúarlegum íhaldsmönnum einum saman.

Hún kemur nú einnig frá hópum innan öfga-vinstrihreyfingarinnar og nútímalegra „woke“-hreyfinga. Fræðimenn á borð við Helen Pluckrose og James Lindsay útskýra hvernig nútíma aktívismi hefur breytt gagnrýnum fræðum í stíft kerfi sem ekki má efast um. Þessi heimsmynd lítur oft á orð sem líkamlegt ofbeldi og heldur því fram að gagnrýni á ákveðnar hugmyndir eða menningarvenjur jafngildi árás á jaðarsetta hópa.

Gagnrýnendur, eins og Richard Malka og heimspekingurinn Pascal Bruckner, benda á þrenns konar svik í þessu samhengi. Í fyrsta lagi: tækifærismennsku í kosningabaráttu. Sumir stjórnmálamenn á öfga-vinstrivængnum, sem eru örvæntingarfullir eftir að tryggja sér fylgi, daðra við trúarlegan bókstafstrúar-skap í stað þess að verja veraldleg gildi. Í öðru lagi: notkun á móðgunargirni til að beita ritskoðun, undir yfirskini samkenndar.

Þessar hreyfingar stimpla málefnalega gagnrýni eða háð sem hatursorðræðu eða „fóbíu“ og krefjast þess að gagnrýnendur séu útilokaðir eða þaggaðir niður. Og í þriðja lagi: fráhvarf frá almennum gildum (universalism) með því að hafna kjarnahugmynd upplýsingaraldarinnar – að allar hugmyndir megi gagnrýna. Þessi afturhaldssami hluti vinstrihreyfingarinnar hefur brugðist sögu sinni, sem einkenndist af baráttu gegn trúarlegu valdi. Í raun hafa þau skipt út gömlum trúarlegum dogmum fyrir nýja, veraldlega bannhelgi.

Niðurstaða. Að lokum má segja að virðing fyrir manneskjum felist í því að koma fram við þær sem fullorðið, sjálfstætt fólk sem þolir rökræður, ágreining og háð. Að krefjast þess að skoðanir séu verndaðar fyrir háði – hvort sem það er vegna trúarlegs ótta eða ofurnæmni í nafni framfara – leiðir beint til vitsmunalegrar leti og valdstjórnar. Ekkert er heilagt. Engin hugmynd á sjálfkrafa rétt á friðhelgi.

Sannur þroski samfélags kemur aðeins fram þegar samfélag verndar algjört frelsi til að gagnrýna, gera grín að og ögra hverri einustu kreddu – án nokkurrar afsökunarbeiðni. Hvað finnst þér um þetta? Greinir þú á milli þess að virða fólk annars vegar og að virða hugmyndir hins vegar? Ef þú hafðir gaman af þessum þætti skaltu smella á líkar-hnappinn, gerast áskrifandi að rásinni og deila efninu með einhverjum sem hefur gaman af djúpum heimspekilegum umræðum. Þar til næst: Vertu forvitinn og haltu áfram að leita að visku.